

ÖRGÜN EĞİTİMİMİZDE GERİ ZEKALİ ÇOCUKLARIN TEŞHİSİ SORUNLARI KONULU BİR ARAŞTIRMA ÜZERİNE

Yazan: Dr. Doğan ÇAĞLAR

Geri Zekâlı Çocukların Eğitimlerinde Teşhisin Yeri ve Önemi:

Geri zekâlı çocukların eğitimlerinde erken teşhis temel bir ilke ve eğitimlerinin temel dayanağıdır. Geri zekâlı çocukların eğitimleri teşhisle başlar. Eğitim programının diğer öğeleri olan amaçlar, muhteva, araç gereçler, fiziki şartlar, öğretmen ve yöntemler teşhisi dayanak olarak alır ve ona uygun bir şekilde düzenlenir. Eğitim programlarının anlamlı, başarılı olmasının ilk koşulu geri zekâlılığın doğru teşhis edilmesidir. Diğer yünden gerçek geri zekâlılığın doğru olarak teşhisi mesleki, insani, vijdani ve ahlâkî açıdan çok yönlü ağır sorumlulukları olan bir iştir. Çünkü geri zekâlılık büyük kısmı ile çeşitli sağlık, sosyal, ekonomik, çevresel ve eğitsel nedenlere, bazı bedensel özörlere bağlı olarak ortaya çıkan geçici bir durumdur. Bu tür geri zekâlılık 'geçici geri zekâlılık' olarak nitelenir. Bu geçici geri zekâlılığa neden olan durumlar ortadan kaldırılınca zihin gelişim seyri düzelir ve geri zekâlılığın tüm görünüşleri de normale dönüşür. Gerçek geri zekâlılık ise geçici bir durum değildir. Durumu oluşturan nedenler merkezi sinir sisteminde *düzeltilmesi* mümkün olmayan kalıcı etkiler yapmıştır. Teşhis yapılırken, teşhis için gerekli genetik, tıbbî, psikolojik, psikiyatrik, sosyal, eğitsel ve diğer incelemeleri yapanların buna dikkat etmeleri, etmenlerin sürekli mi yoksa geçici mi olduğunu saptamaya özen göstermelidir. Geri zekâlılığın teşhisi çeşitli profesyonel disiplinlere mensup uzmanlarca çok yönlü, derinliğine bir inceleme yapılmasını gerektirir. Geçici tür geri zekâlılığı gerçek olarak damgalamak ve yanlışlıkları önlemek için incelemelerin geniş zamana yayılması önemli bir koşuldur.

Bir çocuğu geri zekâlı olarak nitelemek son derece ağır bir sorumluluktur. Çünkü bu damga dünyanın hiçbir ülkesinde kolayca kabul görmüş ve görececek olan bir damga değildir. Bu damganın yıkıcı etkisinden geri zekâlı çocuğun ve ailesinin korunması halâ üst düzeyde e-

ğitimcilerin tartışma konusudur. Çocuk ailenin ümit dünyasıdır. Ailenin her alanda sahip olduğu namı, şanı, ve şöhretinin sürekliliğini sağlayacak en önemli araç çocuktur. Bir çocuğun geri zekâlı olması veya geri olarak damgalanması onların ümit dünyasını yıkar. Ailenin tüm yaşamını olumsuz olarak etkiler. Bu olumsuz etki malesef kendi öz çocukları ile olan ilişkilerini, ona karşı tavırlarını büyük ölçüde olumsuz olarak etkiler. Geri zekâlı olarak nitelenen çocukların normaller arasında yaşamalarına çok yönlü büyük engeller koyar. onları, koşulları katlanılması çok zor bir yaşamın içine atar.

25 Haziran – 7 Temmuz – 1976 tarihleri arasında Finlandiya'nın Hivinkaa şehrinde yapılan "GERİ ZEKÂLI ÇOCUKLARIN VE GENÇLERİN SOSYAL BÜTÜNLEŞMESİ" konulu seminere katılmışım. Bu seminere Avrupanın 17 ülkesinden 54 seçkin delege katılmıştı. Seminer sırasında Avrupalı meslektaşlarımla özel olarak geri zekâlı çocukların ve gençlerin kendi ülkelerinde nasıl teşhis edildikleri konusunda sistemli görüşmeler yaptım. Bu görüşmelerim ülkemizde bu konuda başlattığım araştırmam için büyük yararlar sağladı. Bu görüşmelerde toplantıya katılan tüm ülkelerde geri çocukların doğru olarak teşhis edilmesinde birçok yanlışların olduğunu öğrendim. Bu yanlışların klinik tip ve ağır derecede geri zekâlıların teşhisinde daha az hatta yok denecek sayıda ve düzeyde olduğunu, fakat ülkemizde özellikle eğitilebilir geri zekâlı olarak nitelenen zekâ bölümleri 50-74 düzeyinde olan geri zekâlıların teşhislerinde daha büyük yanlışlar olduğunu açıkladılar. Bu yanlışların daha çok aşağıdaki nedenlere bağlı olduğu kabul edilmektedir. Bunlar,

1. Kullanılan testlerin tür ve muhteva yönünden yetersiz oluşu,
2. Teşhis işleminde kullanılan ve testleri kullanan personelin yeterli bilgi ve uygulama tecrübesine sahip OLMAYIŞI.
3. Geri zekâlılığından şüphe edilen çocukların sosyal, ekonomik ve aile durumları ile sağlık, psikolojik, psiko devimsel ve sosyal gelişim geçmişi derinliğine inceleme yöntemlerinin yetersiz oluşu.
4. İnceleme süresinin kısa veya çok kısa bir zamana sığdırılması için yapılan gereksiz çabalar.
5. İnceleme sırasında saptanan geçici geri zekâlılığa sebep olduğu bilinen nedenlerin ortadan kaldırılması için alınması gereken önlemlerin yeterli düzeyde alınmaması.
6. Geri zekâlılığın teşhisi için yeni araç, test ve inceleme yöntemlerinin geliştirilmemesi,

Olarak görülmektedir. Bu nedenler ülkemizde yapılan teşhis yanılgıları için aynen kabul edilecek niteliktedir diyebiliriz.

Esasen bu konuda ülkemizde yapılan çalışmaların durumunu saptamak üzere 1974-1975 öğretim yılında Ankara İli merkezinde eğitilebilir geri zekâlı çocuklar için özel sınıfları bulunan okullarda bir inceleme yapmayı tasarladık. Fakat kontrol edemediğimiz ve edemeyeceğimiz nedenler yüzünden araştırma yapacağımız tüm okulları bu incelememizin kapsamına alamadık. Bu incelememizde bizimle işbirliği yapmaya içten istekli ve incelememizde bize yardımcı olacak okullarda bu incelememize Eğitim Fakültesinin Özel Eğitim Bölümü öğrencileri ile başladık ve bitirdik. Aldığımız sonuçlara göre inceleme yaptığımız bu okullarda zekâ bölümleri 50-74 arasında görülerek eğitilebilir geri zekâlı olarak nitelenip özel sınıflara alınan çocukların % 54 ünün zekâ bölümlerinin 86 ile 110 arasında bulunduğunu saptadık. Bu bulgularımızın doğruluğunu kanıtlamak üzere inceleme kapsamına alınan çocukların tüm okul ve sınıf içi çalışmalarını ve ürünlerini inceledik. Bu sonuçların doğruluğu konusunda oldukça güvenilecek bilgiler edindik. Ayrıca incelemeye konu olarak alınan tüm çocukların sosyal, kültürel, ekonomik ve uyum sorunlarını da inceledik. Bu çocukların % 90 ının çok fakir ve fakir ailelerden geldiklerini, en zorunlu temel ve okul ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun olduklarını, % 56 sının kültürel yoksunluğu olan ailelerden geldiklerini ve % 35 inin belirgin, ciddi sosyal uyum sorunları olan öğrenciler olduklarını saptadık.¹

Bu inceleme sonuçları ne Ankara ve ne de Türkiye de yapılan eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhisi için yapılan çalışmalar hakkında bir genelleme yapılacak nitelikte bir inceleme olarak görülmemelidir. Ancak bu inceleme sonuçları bizim açımızdan bu konuya ülkemizin ciddi bir özel eğitim sorunu olarak eğilmemize dayanak olmuştur. Bunun üzerine ülkemizde geri zekâlı çocukların teşhisi bir araştırma konusu olarak ele alınmış ve yürütülmüştür. Bu yazımda bu araştırma ve araştırmada elde edilen ön bilgiler okurların ve ilgililerin bilgisine sunulmuştur.

Araştırmanın adı "ÖRGÜN ÖZEL EĞİTİMİMİZDE GERİ ZEKÂLI ÇOCUKLARIN TEŞHİS SORUNLARI" olarak saptanmıştır. Araştırmada güdülen amaç ve yapılan çalışmalar ile ilk bulgular aşağıda özetlenmiştir.

I. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ:

Geri zekâlı çocukların eğitimlerinin ilk ögesi teşhistir. Eğitim programlarında ilk adım eğitim verilecek kimsenin kim olduğu soru-

suna cevap vermekle başlar. Eğitim programlarının diğer unsurları olan amaçlar, fiziki şartlar, dersler, etkinlikler, muhteva, araç, gereç, öğretmen, yöntemler, kısaca eğitim ortamı bu sorunun cevabına göre düzenlenir. Geri zekâlılığın teşhisi çok yönlü ve zor bir iştir. Bu konuda yapılan araştırmalara göre dünyanın birçok ülkelerinde ve ülkemizde geri zekâlı çocukların teşhislerinde birçok yanlışlar olduğu görülmektedir. Geçici nedenlere bağlı olarak geri zekâlı durumda bulunan birçok çocuklar geri zekâlı olarak nitelenmekte ve özel sınıflara devam ettirilmektedir. Bu tür uygulamalar bir taraftan yanlış teşhis edilen çocukları ve ailelerini mutsuz bir yaşama itmekte, diğer taraftan büyük bir insan gücü ve para israfına sebep olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı,

1. İlk olarak ülkemizde özel sınıflara ayrılan eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhis edilmesinde uygulanan ilk seçim, bireysel inceleme, ve teşhisi doğrulamak için izleme yöntemlerini saptamak.
2. İkinci olarak, ileri ülkelerde geri zekâlı çocukların seçimi ve seçimin doğrulanması için uygulanan yöntemleri saptamak.
3. Üçüncü olarak, ülkemizde eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhisinde izlenmesi uygun görülen yöntemler ve teşhis için geliştirilmesi gereken araçlarla ilgili önerilerde bulunmak.
4. Dördüncü olarak, ülke çapında bu konuda uygulanan yöntemler ve geliştirilecek teşhis araçlarında bir birlik ve beraberlik sağlayacak ön çalışma yapmaktır.

II. ARAŞTIRMADA CEVAP ARANAN SORULAR:

Bu araştırmada aşağıda yazılı soruların cevapları aranmıştır.

- A. Ülkemizde geri zekâlı çocukların teşhisi nasıl yapılmaktadır
 1. İlk seçim işleminde yapılan işlemler nelerdir?
 2. Teşhiste kullanılan araç ve yöntemler nelerdir?
 3. Teşhis işlemlerinde görev alan personelin mesleki qualificationları ne düzeydedir?
- B. Bilgi alma olanağı olan Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletlerinde geri zekâlı çocukların teşhisi nasıl yapılmaktadır?
 1. İlk seçim için yapılan işlemler nelerdir?
 2. Teşhiste kullanılan araç ve yöntemler nelerdir?

3. Teşhis işlemlerinde görev alan personelin mesleki qualifikasyonları ne düzeydedir?

Finlandiyada yapılan Avrupa Ülkeleri delegelerinin katıldığı "Geri Zekâli Çocukların ve Gençlerin Sosyal Bütünleşmesi" seminerinde bu konuda bir görüşme ve anket formu düzenlenerek Avrupa'nın 17 ülkesinde bu konuda yapılan çalışmalar hakkında birinci elden bilgi toplanmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Evreni;

Araştırmanın evreni olarak Türkiyede 1976 yılında etkinlikte bulunan Ankara, Adana, Bursa, Denizli, Eskişehir, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kütahya, Manisa, Ordu, Samsun, Sivas, Zonguldak olmak üzere 16 rehberlik ve araştırma merkezinin tümü alınmıştır. Bu merkezlerde görev yapan rehberlik merkezlerinin müdürleri, uzmanlar, uzman yardımcıları, rehberlik ve araştırma merkezlerinin denetimi altında çalışan özel sınıf öğretmenlerinin tümü araştırmanın evreni olarak düşünülmüştür.

B. *Örneklem:* Araştırmanın evreni olarak alınan tüm rehberlik ve araştırma merkezleri ve onun bünyesinde görevli tüm personelin araştırma için gerekli bilgileri toplamada hazır olmadıkları ilk incelememde saptanmıştır. Bunun için tümü yerine istenilen bilgileri bulabileceğimiz rehberlik ve araştırma merkezlerinin araştırmanın kapsamına alınması uygun olacağı kanaati hasıl olmuştur. Bunun için örneklem yapılması gerekmiştir. Bu örnekleme

1. Beş yıllık bir geçmişi olan rehberlik ve araştırma merkezleri yani 1970 yılındanberi etkinlikte bulunan Ankara, Adana, Bursa, Eskişehir, İstanbul (Sultanahmet ve Kadıköy şubeleri), İzmir, Kayseri, Konya, Manisa, Samsun, ve Zonguldak rehberlik ve araştırma merkezleri.
2. 1970 yılındanberi özel sınıflara ayrılan eğitilebilir geri zekâli çocuklar.
3. Beş yıldanberi eğitilebilir geri zekâli çocuklara mahsus özel sınıflarda öğretmenlik yapmakta olan özel sınıf öğretmenleri.
4. Birinci maddede yazılı rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli olan ve eğitilebilir geri zekâli çocukların seçimlerinde

çeşitli düzeylerde görev alan uzman, uzman yardımcıları ve rehber öğretmenler.

5. Rehberlik ve araştırma merkezlerinin müdürleri.
 6. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli doktorlar.
 7. Özel sınıfları denetleyen ilköğretim müfettişleri.
 8. Okullarında özel sınıflar bulunan özel eğitim kursu görmüş ilkokul müdürleri.
- C. ARAŞTIRMANIN Bilgilerini Toplamak için Aşağıdaki Kaynaklardan Yararlanılmıştır.

1. Ülkemizde geri zekâlı çocukların teşhisi konusunda yazılmış, kitap, rapor, makale, yönetmelikler ile yapılan tüm çalışmaların elde edinilebilenleri ve yapılan araştırmalar.
2. Amerika Birleşik devletleri ile Finlandiya, İsveç, Norveç, Batı Almanya, İngiltere, İrlanda, Fransa, İtalya, İspanya, Avusturya, Yugoslavya, Belçika, Hollanda, Danimarka, İsviçre, Macaristanda bu konuda yapılan çalışmalar ile ilgili görüşme ve anket yoluyla elde edilen bilgiler, özellikle A. B. D. den getirilen kitap ve raporlar.
3. Amerika Birleşik Devletlerinin bazı enstitülerinden getirilen toplu kayıt dosyaları, toplantı kayıtları,
4. Araştırma kapsamına giren tüm rehberlik ve araştırma merkezlerinde 1970 yılındanberi özel sınıflara seçilen eğitilebilir geri zekâlı çocuklar için tutulan dosya kayıtları, diğer kayıtlar ve uygulanan testler ile ilgili tüm kayıtlar. (Bulunması çok zor olmuş ve çok büyük sıkıntılarla çok kısır kayıtlar bulunabilmiştir.)
5. Özel sınıflarda tutulan öğrenci kayıtları.

D. Bilgi TOPLAMA Araçları:

Araştırmam ile ilgili bilgileri toplamak üzere aşağıdaki yazılı bilgi toplama araçları geliştirilmiştir. Bunlar,

1. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde 1970 yılındanberi eğitilebilir geri zekâlı olarak seçilen ve ilkokulların özel sınıflarına yerleştirilen öğrencilerle ilgili seçim çalışmalarının tamamını toplamaya yarayan "Rehberlik ve Araştırma Mer-

kezleri Müdürlerince kayıtlara uygun olarak tutulacak *BİLGİ FORMU*.

2. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli bulunan uzman ve uzman yardımcıları tarafından doldurulacak anket ve yapılacak mülakat formu. (Anket ve *mülakat* formları birbirinin aynıdır denebilir)
3. Özel sınıf öğretmenleri tarafından doldurulacak anket ve onlarla yapılacak mülakat formu. (Anket ve mülakat formu birbirinin aynı denebilir.
4. Finlandiyada toplanan 17 Avrupa ülkesinin delegeleri için özel olarak İngilizce olarak hazırlanmış anket ve mülakat formu. (Her ikiside büyük kısmı ile aynı olup mülakat formu daha kapsamlı tutulmuştur.)
5. İlköğretim müfettişlerinin dolduracakları anket formu. Aynı zamanda mülakat formu olarak kullanılmıştır.

E. Bilgi Toplama Şekli:

Yukarda yazılı bilgi toplama araçları geliştirme tekniklerine uygun olarak geliştirildikten sonra formlar birer yazı ile araştırma yapılacak rehberlik ve araştırma merkezlerinin müdürlerine yollanarak bir ön hazırlık yapılması istirham edilmiştir. Ancak bu formlar yollanmadan önce durum Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim Genel Müdürlüğüne bir yazı ile bildirilmiştir. İlköğretim Genel Müdürlüğü bu araştırmayı büyük bir memnuniyetle karşılamış ve araştırma yapılacak rehberlik ve araştırma merkezlerinin bağlı bulunduğu valiliklere araştırma için gerekli tüm yardım ve kolaylıkların gösterilmesini bildirmiştir. Bundan sonra bilgi toplanması aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

1. Rehberlik ve araştırma merkezlerine araştırma için hangi tarihte gelineceği ayrıca bir yazı ile bildirilmiştir. Bu yazıyada yeterli sayıda bilgi formları eklenerek ikinci olarak hazır olmaları duyurulmuştur.
2. Bilgi toplama işi bizzat rehberlik ve araştırma merkezlerine gidilerek araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bilgi toplarken rehberlik ve araştırma merkezlerinin bu konudaki tuttıkları tüm kayıt ve dosyalar rehberlik merkezi müdürü veya onun görevlendirdiği bu işleri en iyi bilen bir uzmanla birlikte yapılmış, hiçbir yanlışlığa sebep olmayacak şekilde itina gös-

terilmiştir. Bilgi toplama fişi iki nüsha olarak tanzim edilmiş ve bir nüshası imzalı olarak ilgililere verilmiştir. Bu suretle onlarında yapılan işleri nicelik ve nitelik olarak görmeleri sağlanmıştır. Bundan sonra tutulacak kayıtlar için oldukça yararlı olmuştur. Çünkü bu bilgiler toplanırken hem araştırmacı ve hemde araştırmacıya yardım eden uzman arkadaşlar çok zorluklarla karşılaşmışlardır. Bundan sonra nasıl kayıt yapılırsa bu tür bilgilerin toplanmasında daha kolaylıklar sağlanacağı açıkça belirlenmiştir.

3. Rehberlik merkezi müdürleri, uzmanları ve yardımcılarının dolduracağı bilgi formları büyük kısmıyla bizzat araştırmacı tarafından doldurturulmuştur. Bulunmayan ve orada iken bulunması mümkün olmayan birkaç uzmana bu rehberlik merkezlerinin müdürlerinin aracılığı ile doldurturulmuş ve noksansız olarak posta ile alınmıştır.
4. Müdürler, ve bazı seçilmiş uzmanlarla mülakat yapılmıştır. Bu mülâkatların ankete paralel olmasına özellikle dikkat edilmiştir.
5. Beş yıl ve daha fazla özel sınıf öğretmenliği kıdemi olan öğretmenlerde bir anket uygulanmıştır. Bu uygulama onlara uygun düşen gün ve saatlar ayarlanarak yapılmıştır. Bunlar arasından kendini bu işe verdiği ilgililerce belirlenen arkadaşlarla ankete paralel olarak mülâkat yapılmıştır.
6. Finlandiyada toplanan 17 Avrupa ülkesinin özel eğitim alanında uzman delegelerine bir anket verilmiş, genellikle anket soruları dayanak alınarak onlarında ek görüşleri alınmak suretile birer saatlik bir görüşme yapılarak bilgi toplanmıştır.
6. Gerek kendi ülkemizde gerekse diğer ülkelerde geri zekâlı çocukların seçimleri için yapılan çalışmaları içeren yazılı tüm kaynaklardan birer kopya sağlanmak suretiyle bilgi toplanmıştır.
7. Araştırmanın ülkemizdeki bilgi toplama işlemlerinin bitiminde araştırmam sırasında saptadığım, gördüğüm sorunların tartışılması için Ankarada tüm rehberlik ve araştırma merkezi müdürleri ile her merkezden birer uzmanın katılacağı bir toplantı yapılması Milli Eğitim Bakanlığı ilgili dairesine sözlü olarak önerilmiştir. Bu öneri büyük bir süratle derhal yerine geti-

rilmiş ve araştırma sonuçları ilgililerin yararına sunulurken daha rasyonel çalışmak için Milli Eğitim Bakanlığının ve Rehberlik ve araştırma merkezinin yerine getirmesi gereken koşullar saptanmıştır. Araştırma ile ilgili olarak ülkemizde geri zekâlı çocukların seçimlerini yapmakta olan uzman kişilerin bu konudaki görüşleri alınmış, tartışılmış ve bir rapor olarak düzenlenmiştir. Bu suretle araştırmada toplanması amaçlanan bilgilerin güvenilir bir şekilde toplanması sağlanmıştır.

IV. BULGULAR

Ülkemizde eğitilebilir geri zekâlılar eğitimine 1952-1953 öğretim yılında Ankara da Hıdırlıktepe ve Kazıkıçı Bostanları Semtinde ki Yeni Turan İlkokullarında başlanmıştır. Her iki ilkokulda birer özel sınıf açılmıştır. Bu özel sınıflara seçilen eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhisi ve özel sınıflara alınması aşağıdaki inceleme safhalarından geçirilmiştir. Bu safhalar şunlardır:

1. Önce tüm sınıf öğretmenleri sınıflarında 4, 3, 2 ve 1 yıl sınıfta kalan öğrencilerin bir listesini yapmıştır. Bu saptama işleminde kullanılacak bir liste ve açıklaması o zaman Gazi Eğitim Enstitüsünde yeni açılmış bulunan Özel Eğitim Şubesi öğrencileri tarafından geliştirilmiştir. Bu tarama fişi uzun zaman ilk taramalarda kullanılmıştır. 1, 2, 3, 4 yıl sınıfta kalmış okuma yazma ve temel matematik kavramları kavrayamamış olan ve öğretmenlerin kanaatlarına göre geri zekâlı olduğundan şüphe edilenlerin örneğe uygun bir şekilde bir listesi yapılmıştır.
2. Öğretmenlerin kanaatlarına göre geri zekâlılığından şüphe edilen bu aday öğrencilere bir grup zekâ testi uygulanmıştır. Okuma yazma bilmeyen ve yaşları küçük öğrencilere 5-7 yaş Temel Kabiliyetler Testi (5-7 T. K. T.), okuma yazmayı az da olsa bilen ve yaşları büyük olan öğrencilere ise 7-11 Yaş Temel Kabiliyetler Testi (7-11 T. K. T.) uygulanmıştır. Bu testler o tarihte Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesinde öğretim üyeliği yapmak üzere Amerika Birleşik Devletlerinden getirilen profesörler tarafından birlikte getirilmiş ve Türk öğretim üyeleri ile işbirliği yapılarak Türkçeye çevrilmiş ve adapte edilmiştir. Basımları, büyüklük şekil ve renk açısından orijinallerine uygun olarak bastırılmıştır. Uygunluğu saptandıktan sonra uygulamaya geçilmiştir. Orijinallerine uygun olmayan birkaç deneme basım iptal edilmiştir.

3. Bu testlerin uygulayıcıları Gazi Eğitim Enstitüsünün Özel Eğitim Şubesi öğrencileri olmuştur. Uygulamacıların özel bir şekilde yetiştirilmesi ve testin standart şartlarına uygun olarak uygulanmasına bölümde görevli profesörler özel bir özen göstermişlerdir. Testler standart şartlarına uygun olarak uygulanmıştır.
4. Uygulanan bu grup testlerinden 7-11 yaş Temel Kabiliyetler Testi nin Ankara okullarından seçilen ve Ankarayı temsil edecek olan beş yüz kız beş yüz erkek üzerinde bir uygulaması yapılarak Ankara çocukları için geçici bir normu alınmıştır. 5-7 Yaş Temel Kabiliyetler Testinin kapak taki norm tablosu kullanılmıştır.
5. Uygulanan grup zekâ testleri sonuçlarına göre geriliğinden şüphe edinilen çocuklar bireysel zekâ testi uygulamasına tabi tutulmuştur. O zaman geriliğinden şüphe edilen her adaya en az dört bireysel zekâ testi uygulaması yapılmıştır. Bu bireysel testler şunlardır:
 - a. Stanford-Binet Zekâ Testi L ve M formları. M formu genellikle L formuna tabi tutulan çocukların test sonuçlarını doğrulamak için kullanılmıştır.
 - b. Porteus-Dolambaçlı Yollar Testi.
 - c. Good Enough İnsan Resmi Çizme Testi.
 - d. Dearbon Testi.

Bu testlerin uygulaması Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesinde bu dersin sorumlusu öğretim üyelerinin denetimi altında öncelikle bu hizmetleri yapmak üzere yetiştirilen öğrenciler tarafından yapılmıştır. Bireysel incelemeler ve uygulamalar genellikle geri zekâlılığın şüphe edilen çocukların devam ettikleri okullara gidilerek orada bu maksat için hazırlanmış ve düzenlenmiş bir oda da bazan da Gazi Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Danışma Kliniğinde yapılmıştır.

6. Bireysel zekâ testi uygulanan her öğrenci hakkında ayrıca birde bireysel inceleme yapılmıştır. Bu bireysel Vaka incelemesinde çocuğun gelişim geçmişi, aile durumu, başarılı ve başarısız oldukları alanlar, ilgileri, sağlık durumu ve geçmişi, özel uyum sorunları derinliğine saptanmaya çalışılmıştır. İncelemede incelenecek hususları ve izlenecek yolları açıklayan

“AĞIR ÖĞRENEN ÇOCUKLARI TANIMA FİŞİ” adında bir fiş Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü öğrencileri tarafından bölüm profesörlerinin denetimi altında yapılan laboratuvar çalışmaları sırasında geliştirilmiştir. Bu fiş uzun zaman vaka etüdlerinde kullanılmıştır.

7. Eğitilebilir geri zekâlı çocuklara mahsus özel sınıflara ayrılan çocukların tümü genel, gerekli görülenler özel bir tıbbi muayeneye tabi tutulmuştur. Özellikle görme ve işitme bozukluklukları ve özürlerinin saptanması öngörülmüştür. Bu husus devlet hastaneleri ve millî eğitim müdürlüğünün sevkettiği uzman doktorlar tarafından yapılmıştır.
8. Bütün bu incelemeler sonunda geri zekâlı olması ihtimali olanlar ve zekâ bölümleri 75 ve daha aşağı olanlar özel sınıflara öğrenci olarak alınmıştır. Özel sınıflara alınmadan önce ana babalar ile sıkı bir işbirliği yapılmış ve özel sınıfa ayrılmada öğrencilerin eğitim açısından yararlanacağı hususlar olarak açıklanmış ve onların muvafakatları sağlanmıştır. Ana babanın muvafakati alınmayan hiçbir öğrenci özel sınıfa alınmamıştır.
9. Özel sınıflara alınanların başarılarının ve alınacakların durumlarının saptanması için dört formdan oluşan ilkökul birinci ve ikinci devreleri için iki batarya ilkökul başarı testleri hazırlanmış ve standartlaştırma çalışmalarına başlanmıştır. Daha ileriki yıllarda yapılacak seçimlerde kullanılmak, yapılan seçimleri doğrulamak üzere bu başarı testlerinin geliştirilmesi ve standartlaştırılması planlanmıştır. Bu konuda tüm derslerle ilgili dört formluk ilk deneme testleri hazırlanmış ve ilk uygulamaları da yapılmıştır. Ancak bu husus Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesinin 1955 yılında kapanması üzerine gerçekleşme olanağı ortadan kalkmıştır.

Standart başarı testlerinin hazırlanması, uygulama şartlarının hazırlanması, uygulanması puvanlanması ve sonuçlarının istatistiki işlemlere tabi tutulması Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesi öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Derslerinin laboratuvar çalışmaları olarak dersin profesörlerinin denetimi altında her safhada adım adım izlenerek ve gereken tüm şartlar yerine getirilerek yapılmıştır.

Ülkemizde 1955-1959 yılları arasında eğitilebilir geri zekâlı çocukların seçimi ve eğitimi çok sınırlı bir şekilde ele alınmış ve genellikle

yukarda açıklanan yöntemlere benzer işlemler uygulanmıştır. O zaman bu durumda olan çocukların eğitimleri için alınan tedbirler sadece Ankara ili merkezinde bu konuya içten ilgi duyan okul müdürlerinin okullarında alınmıştır.

1959 yılından sonra Ankara dan başka İstanbul ve İzmir de de birer rehberlik ve araştırma merkezi açılmak suretiyle bu kurumların sayısı üçe çıkarılmıştır. 1960-1970 yılları arasında özel sınıflara ayrılan eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhisi için izlenen işlem ve yöntemlerle ilgili kayıtları güvenilir olarak bulma olanağı ortadan kalkmıştır. Güvenilir kayıtlar bulmadıkça bu devrede yapılan çalışmalar hakkında birşeyler söylemek doğru olmaz. Ancak 1960-1970 yılları sında özel sınıflara 5103 öğrenci alınmış ve bunlardan 511 i ilkokuldan mezun olmuştur.² Bunların seçimlerinde ve özel sınıflara yerleştirilmelerinde izlenen işlem ve yöntemlerle ilgili hiçbir resmi kayıt bulunmadığı için bu devre araştırmanın kapsamına alınmamıştır. Araştırma zaman olarak - 1970 yılından bu yana yapılan seçimlerle ilgili kayıtlar bulunabileceği için - 1970 ten sonraki zamanı kapsamına alarak sınırlandırılmıştır.

1970 yılından bugüne kadar özel sınıflara ayrılan eğitilebilir geri zekâlı çocukların seçiminde aşağıdaki işlemler ve yöntemler uygulanmıştır.

1. 1970-1976 yılları arasında araştırma kapsamına alınan 11 Rehberlik ve araştırma merkezinde okullar tarafından geri zekâlılığından şüphe edilerek incelenmek üzere yollanan çocuk sayısı 27.512 dir.
2. Öğretmenler tarafından geri zekâlılığından şüphelenilerek incelenmek üzere rehberlik ve araştırma merkezlerine havale edilen bu 27.512 çocuktan
 - a. 24.650 çocuğa 5-7 Yaş Temel Kabiliyetler Testi,
 - b. 245 çocuğa 7-11 Yaş Temel Kabiliyetler Testi,
 - c. Bunlar içinden 2477 çocuğa Goodenough İnsan Resmi Çizme Testi,
 - d. 962 öğrenciye de Cattell Testi, grup zekâ testi olarak verilmiştir. Fakat esasta Goodenough insan resmi çizme testi bireysel bir zekâ testidir.
3. 1970-1976 yılları arasında rehberlik ve araştırma merkezlerine havale edilen 27.512 öğrenciden ilk taramalar ve uygulamalardan geçtikten sonra 13.321 inin zekâ bölümleri 50-74

arasında bulunmuştur. Bu zekâ bölümlerini gösteren çocuklar eğitilebilir geri zekâlı olarak nitelenmiş ve özel sınıflara ayrılmıştır. Bu öğretmen kanaatlarının yüzde 48 civarında isabetli olduğunu göstermektedir.

4. Eğitilebilir geri zekâlı olarak nitelenen ve özel sınıflara ayrılan 13.321 öğrenci özel sınıflara ayrılırken rehberlik ve araştırma merkezlerince aşağıdaki işlemler uygulanmıştır. 13.321 öğrenciden
 - a. Üç öğrenci sadece öğretmen kanaatı dayanak alınarak özel sınıflara ayrılmıştır.
 - b. 9706 öğrenci öğretmen kanaatları ve bir çeşitli grup zekâ testi sonuçları dayanak alınarak özel sınıflara ayrılmıştır. Bunlar 5-7 yaş Temel Kabiliyetler Testi ve 7-11 yaş Temel Kabiliyetler testleridir.
 - c. 3.161 öğrenci iki çeşit grup zekâ testi sonuçları dayanak alınarak özel sınıflara ayrılmıştır. Bunlar 5-7 yaş Temel Kabiliyetler ve Goodenough İnsan Resmi Çizme Testidir.
 - d. 313 öğrenci öğretmen kanaatları ve bir tür bireysel zekâ testi sonuçları dayanak alınarak özel sınıflara alınmıştır. Bunlar genellikle grup zekâ testi alamayan öğrenciler olmuştur.
 - e. 493 öğrenci yalnız bir çeşit grup zekâ testi bir çeşit bireysel zekâ testi sonuçlarına göre özel sınıflara alınmıştır.
 - f. 669 öğrenci iki çeşit bireysel zekâ testi sonuçları dayanak alınarak özel sınıflara ayrılmıştır.
 - g. 399 öğrenci üç ve bunlardan bir kısmı dört çeşit bireysel zekâ testi sonuçlarına göre özel sınıflara ayrılmıştır.

Özel sınıflara ayrılan öğrencilere ne özel sınıflara ayrılmadan önce ne de ayrıldıktan sonra eğitimleri sırasında bir sosyal olgunluk testi ve psikodevimsel yetenek testi uygulanmamıştır.

4. Özel sınıflara ayrılan 13.321 öğrenciden 5.494 ünün aile durumu, beden zihin, sosyal, duygusal ve eğitim gelişim geçmişlerini kapsayan birer vaka incelemesi yapılmıştır. Ancak bunlardan 798 i rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli uzman ve uzman yardımcıları tarafından bütün rehberlik ve araştır-

ma merkezlerinde kullanılan “Çocuk Tanıma Fişi” esas alınarak yapılmıştır. 5096 sı ise aynı fiş kullanılarak özel sınıf öğretmenleri tarafından yapıldığı söylenmiştir. Fakat öğretmenler tarafından yapıldığı söylenen bu inceleme fişine okullarda öğrenci dosyaları incelenirken rastlanamamıştır. Yalnız çocukların çok sathi düzeyde tanınmasına aracılık edecek nitelikte basit ve pratik bir inceleme fişinin kullanıldığı görülmüştür.

5. Eğitilebilir geri zekâlı çocuk olarak nitelenen 13.321 çocuğun teşhisini doğrulamak üzere bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ve sonuçları aşağıda özetlenmiştir.
 - a. Özel sınıf öğretmenlerinin yaptığı inceleme ve değerlendirmelere göre 345 öğrenci öğretmenler tarafından yeniden bir incelemeye yollanmıştır. Bunlardan 66 çocuğun durumu normal görülerek normal sınıflara aktarılmıştır.
 - b. Özel sınıfları izleyen ve özel sınıflar ile işbirliği yapan rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli uzmanlar tarafından 104 özel sınıf öğrencisi yeniden incelemeye tabi tutulmuş bunlardan 83 öğrencinin durumu normal görülerek normal sınıflara aktarılmıştır.
 - c. Özel sınıfları denetleyen ilköğretim müfettişleri tarafından ancak 1 kişi yeniden incelemeye gönderilmiş ve bu çocuğun durumunda bir değişiklik görülmemiştir. Aynı sınıfta kalmıştır.
 - d. Özel sınıflara ayrılan 13.321 öğrenci velisinden 50 veli çocuklarının geri olmadığını iddia ederek çocuklarının yeniden incelenmesini istemişlerdir. İncelemeye alınan 50 öğrenciden 24 ünün durumları normal görülerek normal sınıflara aktarılmıştır.
 - e. Özel sınıflara ayrılan eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhislerini doğrulamak için 114 öğrenciye yeniden ikinci bir grup zekâ testi verilmiş bunlardan bir tanesi normal sınıflara aktarılmıştır.
 - f. İlk seçimleri doğrulamak üzere özel sınıflara ayrılan 229 öğrenciye ikinci bir bireysel zekâ testi uygulaması yapılmış ve bunlardan 67 si normal sınıflara aktarılmıştır.

Rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından eğitilebilir geri zekâlı çocukların teşhisinde kullanılan grup ve bireysel zekâ testleri ile uygulanan öğrenci sayısı aşağıdaki şekilde saptanmıştır.

I. UYGULANAN GRUP ZEKÂ TESTLERİ

Uygulanan grup zekâ testinin adı	Uygulanan Öğrenci sayısı
1. 5-7 Yaş Temel Kabiliyetler Testi	24.650
2. 7-11 Yaş Temel Kabiliyetler Testi	245
3. Goodenough İnsan Resmi Çizme Testi	2.477
4. Cattell Testi	962

Yukarda uygulaması yapılan 5-7 Yaş Temel Kabiliyetler Testi Orijinalinden çok farklı ebatta ve evsafa basılarak uygulanmıştır. Saptayabildiğim kadarı ile bu test her basımında küçültülmek ve değiştirilmek suretiyle BEŞ çeşit şekil almıştır. Bazı şekillerinde testin en önemli kısımlarından biri olan ayırt etme hızını ölçen kısımdaki şekillerde farklılığı bulmak imkansız hale gelmiştir. Bu testin uygulanmasında yalnız uygulama talimatı mevcut olup el kitabının orijinal tercüme ve adepte edilmiş olan kopyası hiçbir rehberlik ve araştırma merkezinde bulunamamıştır. Uygulama talimatları da aşağı yukarı her merkezde önemli farklılıklarla kullanılmakta olduğu görülmüştür. Bu testten elde edilen ham puanlar testin kapağındaki norm tablosuna göre yorumlanmaktadır. Bu norm ise Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir.

7-11 Yaş Temel Kabiliyetler Testi de orijinalinden farklı olarak üç çeşit basılmış ve uygulanmıştır. Bir basımının kullanılması ve uygulanması yasak edilecek kadar orijinalinden çok farklı bir şekil almıştır. Bu şeklele kullanılması telafisi mümkün olmayan hata yapılmasına sebep olabilir. Bu testin ham puanları 1953-1954 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümündeki öğrenciler tarafından Ankara daki Türk çocukları üzerinde geliştirilmiş normlara göre yorumlanmıştır.

II. UYGULANAN BİREYSEL ZEKÂ TESTLERİ

Uygulanan Bireysel Zekâ Testinin adı	Uygulanan Öğrenci Sayısı
1. Goodenough İnsan Resmi Çizme Testi	3.041
2. Kohs Testi	2.694
3. Stanford-Binet Testi L Formu	851
4. Stanford Binet Testi L-M Formu	276
5. Porteüs Dolambaçlı Yollar Testi	777
6. Columbia Zihin Olgunluk Testi	83
7. Peabody Resim Kelime Hazinesi Testi	78
8. Beynelmilel Leiter-Performance-İş Testi	10
9. Dearbon Testi	2

Yukarda yazılan bireysel testlerin uygulanması, puanlanması ve yorumlanması testlerin kendi normlarına göre yapılmıştır. Mahalli normları alınmamıştır. Eğitilebilir geri zekâlı çocukların seçimlerinde bireysel zekâ testlerinin yaygın olarak kullanılmaması ve uygulanmamasının ortak nedenleri olarak aşağıdaki hususlar gösterilmiştir. Bunlar,

1. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde uygulanması gerekli bireysel zekâ testlerinin ilgili ve yetkililerce belirlenmemiş ve her rehberlik ve araştırma merkezi için olması gereken şekilde sağlanmamış olması.
2. Bireysel zekâ testlerini uygulayacak, yorumlayacak mesleki formasyona sahip uzman personelin yokluğu veya çok az sayıda olması.
3. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde bu hizmetleri yapmaya istekli olanların bu hizmeti yapacak düzeyde hizmet içi eğitim etkinlikleri aracılığı ile yetiştirilmemesi.
4. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevlendirilen personelin bireysel zekâ testlerini uygulamayı gereksiz görmeleri ve bu konuda fazla bilgilerinin olmaması, olsada olur olmasa da fikrinin hakim olması, Son atamalarla bunun töreleşme istidadını göstermesi.
5. Rehberlik merkezlerinde eğitilebilir geri zekâlı çocukların seçiminde mutlaka yapılması gereken işlemlerin, uygulanacak

bireysel zekâ testlerinin kesinlikle belirlenmemiş ve töreleşmemiş olması.

6. Bu konuda yetkili ve ilgili organlarca bildirilmiş bir resmi yazı ve bildirinin olmaması, yapılan denetimde bunlara ilişkin hiçbir işlem yapılmaması, denetim yapanların bu konuda hiçbir mesleki formasyona sahip olmaması.
7. Üniversitelerin bu konuda ülke şartlarına uydurulmuş ve ona göre geliştirilmiş bireysel zekâ testleri ve araçları geliştirmemiş olması. Herşeyi hiçbir kurumdan destek görmeyen rehberlik ve araştırma merkezlerinden bekleme tutumu içinde bulunması.

Uygulaması yapılan testler dışında rehberlik ve araştırma merkezlerinde birçok test ve envanterlerinde bulunduğu görülmüştür. Ancak bu çeşitli test ve envanterlerin bir kısmının talimatı, bir kısmının ham puanlarının nasıl yorumlanacağı ve bir kısmının da puanlamasının nasıl yapılacağını gösterir yardımcı araçları yoktur. Yalnız bütün bu yokluklara rağmen bazı personelin kendine göre puanlama, uygulama ve puanları yorumlama gibi tehlikeli bir yola girdikleri araştırma sırasında gözlediğim ve saptadığım üzerine önemle eğilmek gereken bir husus olmuştur. Bu testleri tümü şunlardır.

Muhtelif Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Kullanılan Araçlar (Testler)

1. GOODENOUGH TESTİ
2. KOHS TESTİ
3. T. K. T. 5-7
4. T. K. T. 7-11
5. T. K. T. 11-17
6. LEİTER PERFORMANCE İŞ TESTİ
7. STANFORD BİNET TESTİ
8. CATTEL TESTİ
9. WECHSLER (WISC) TESTİ
10. DETROİT TESTİ
11. OTİS (FORM: AS-DK) TESTİ
12. GAZİ BEİER TESTİ
13. MAC QUARİE TESTİ
14. FARKLI ÖZEL KABİLİYETLER TESTİ
15. FARKLI ÖZEL KABİLİYETLER TESTİ (YER)

16. THURSTONE SÜRAT KAVRAYIŞ TESTİ
17. MEKANİK KAVRAMA TESTİ
18. SOYUT KAVRAMA TESTİ
19. LİSAN KAVRAYIŞ TESTİ
20. PEABODY RESİM KELİME HAZİNESİ TESTİ
21. KUDER MESLEK TERCİH TESTİ
22. THURSTONE ALAKA TESTİ
23. SAYI (HESAP) KABİLİYET TESTİ
24. PORTEUS LABİRENT DOLAMBAÇLI YOLLAR TESTİ
25. SYMONDZ TESTİ
26. CHILDRENS APPERCEPTION TESTİ
27. PSİKO ANALİTİK HİKAYELER TESTİ
28. CÜMLE TAMAMLAMA TESTİ (FORM A-B)
29. THEMATIC APPERCEPTION TESTİ
30. RESİM YORUMLAMA TESTİ
31. İNTİBAK ENVANTERİ
32. VİNELAND SOSYAL OLGUNLUK TESTİ
33. RORSCHAH TESTİ
34. DEARBON TESTİ
35. KELİME TELAFFUZ TESTİ
36. COLUMBIA ZİHİN OLGUNLUK TESTİ
37. APHASİA TESTİ
38. İŞİTME TESTLERİ (FERDİ-GRUP-KONUŞMA ODİOMETRELERİ İLE)
39. VİSİYON FERDİ GÖRME TESTİ
40. SNELLEN GÖRME TESTİ
41. BENDER-GEŞTALT TESTİ
42. DM 48 TESTİ
32. BAŞARI TESTİ

Ülkemizin tüm rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan personelin nicelik ve nitelikleri ile ilgili bulguları aşağıdaki şekilde özetlemek isterim.

Halen ülkemizde yurt sathına yayılmış 17 Rehberlik ve araştırma merkezi vardır. Bu 17 rehberlik ve araştırma merkezinde görevli müdür, müdür yardımcısı, uzman, uzman yardımcısı ve rehber öğretmen-

men sayısı 12/Haziran/1976 tarihinde toplanan bilgilere göre 288 dir. Yalnız bu kurumlardaki personelin sayısı her hafta değişmektedir. Çünkü M. C. Hükümeti işbaşına geldikten sonra çeşitli nedenlerle görevden aldığı ilköğretim müfettişi, genel müdür, genel müdür yardımcısı, milli eğitim müdürü ve yardımcısı, öğretmen okulu meslek dersi öğretmenleri, kadro alamaması yüzünden terfi edemeyen ve sınıf değiştirmesi gereken Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünden ayrılan şube müdür ve yardımcılarının mesleki hazırlıklarına bu konuda çalışmak için ilgi ve isteklerine bakılmaksızın bu kurumlara uzman olarak atanmışlardır. Halada bu tür atamalar devam etmektedir. Bu nedenle bu kurumlarda görevli uzman ve uzman yardımcılarının sayıları her gün değişebilir. Halen rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli personelin görevleri ve mezun oldukları okullara göre durumları şöyledir.

On yedi rehberlik ve araştırma merkezi müdürünün 7 si Eğitim enstitüsü eğitim bölümü, 1 i Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü, 2 i Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, 3 ü Üniversite Psikoloji Bölümü, 2 si üniversitenin diğer bölümleri mezunudur. Bir müdür yardımcısı Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü mezunudur. Uzman olarak görev yapanların sayısı 128 dir. Uzmanların 114 ü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü, 2 si Özel Eğitim Bölümü, 2 si Eğitim Enstitüsü diğer bölümleri, 1 i Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Hizmetler Bölümü, 3 ü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1 i Sosyal Hizmetler Akademisi, 3 ü Yüksek Köy Enstitüsü mezunudur. Uzman yardımcısı sayısı 120 dir. Bunlardan 1 i İlköğretmen Okulu 79 u Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü, 9 u Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü 11 i Eğitim Fakültesi Psikolojik Hizmetler Bölümü, 1 i Eğitim Fakültesi diğer bölümlerinden, 8 i İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 5 i Hacettepe Üniversitesi Psikoloji bölümü, 2 si yabancı ülkelerin üniversite eğitim bölümü mezunu, 1 i de eğitim doktorası diplomasına sahiptir. Görevli iki doktorun ikisi de Tıp Fakültesi mezunu olup asabiye ihtisası yapmıştır. Rehber öğretmen olarak görev yapanların sayısı 18 olup hepsi İlköğretmen Okulu mezunudur.

Özellikle 1975 yılı Ekim ayındanberi rehberlik ve araştırma merkezlerine uzman ve uzman yardımcısı olarak atanmaların tümüne yakın çoğunluğu bu hizmetler için asgari düzeyde bir hazırlık eğitimi dahi almamış kimselerdir. Altı yıl meslek dersleri öğretmenliği veya ilköğretim müfettişliği yapmak bu kurumlarda uzman olarak atan-

maya yeterli görülmektedir. Buraya atananların atandıktan sonra da iş başında hizmete yatkınlıklarının sağlanması için eğitim almaları için de hiçbir çaba gösterilmemektedir. Ayrıca bu kimseler bu kurumlardaki görevlere atanmak için en ufak bir dilek ve istekte de bulunmamışlardır. Hatta bizzat yaptığım gözlem ve görüşmelerime dayanarak çoğunun bu görevleri küçümsediği, bu konuda kendilerini yetiştirmek için hiçbir çaba harcamadıkları ve göreve karşı olumsuz bir tutum ve davranış içinde oldukları söylenebilir.

Bu yeni atanan uzman ve uzman yardımcısı olarak çalışanların göreve karşı bu olumsuz tutum ve davranışları, bu konuya bağlı diğer uzman ve uzman yardımcısı personelin çalışmalarını olumsuz yönden etkilemektedir. Yöneticilere bir seri yönetim sorunları çıkarmaktadır.

1976 Haziran ayı içinde tüm devlet sektöründe çalışan personel için çıkarılan YAN ÖDEMELER kararnamesinde rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli tüm personelin hiçbirinin görev adı dahi yazılmamıştır. Çok açıkça hissi olarak niteleyebileceğimiz bu tutum bu görevlere içtenlikle bağlı olarak çalışan 1975 yılından önce kendi istekleri ile bu kurumlardaki görevlere seçilerek atanan ve bu konuda saygı ile anılacak hizmetler veren uzman ve uzman yardımcıları ile yöneticilerin görevlerine olan bağlılığını büyük ölçüde zedelemiştir. Onların çalışmaya karşı şevklerini kırmıştır, diyebiliriz.

Bu hususlar araştırmayı izleyen ilk haftada yapılan Rehberlik merkezleri müdürleri ve uzmanlarının katıldığı seminerde bakanlık yetkililerinin huzuru ile sözlü ve yazılı olarak açıklanmıştır.

Bu konuda Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan çalışmalar ikinci makalemizin konusu olacaktır.